

Yttrande över remiss från Naturvårdsverket angående preliminära förslag till jakttidsändringar, paket 2 (NV-08122-18)

Sammanfattning

- Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, anser att paket 2 utgör ett väl genomarbetat förslag, som i sina huvudsakliga delar presenterar goda och välgrundade avvägningar. Resursperspektivet, där jaktbara viltstammar kan och får beskattas hållbart för nyttjande eller för att främja andra intressen i landskapet, bör vara grundprincip för en viltstrategi.
- Vid nästa översyn rekommenderar SLU att forskningen tillfrågas om de biologiska ramarna i den inledande processen.
- Vid beslut om huruvida en art ska anses jaktbar, samt vilka jakttider och jaktmedel som ska tillämpas, måste olika intressen vägas mot varandra. Avvägningarna ska göras inom förvaltningen och ytterst politiken, men måste vila på en god vetenskaplig kunskapsgrund när det gäller vilka konsekvenser jakt eller avsaknad av jakt skulle få.
- För en del arter har olika delar av SLU olika åsikt. Dessa redovisas under specifika åsikter.
- SLU välkomnar generellt den harmonisering av många olika regler som det liggande förslaget innebär. Det förenklar för jägaren att göra rätt.
- SLU anser att jakttider bör ta hänsyn både till effekter på populationsnivå och till effekter för individen för en god jaktetik.
- Allmänna jakttider bör så långt det är möjligt inte omfatta perioder då viltet är sårbart, såsom parnings- dräktighets- och uppfödningstider. Riskerna vid avsteg från detta behöver undersökas mer ingående.
- Generellt anser SLU att skydds jakt på enskilda initiativ enbart bör användas för vanligt förekommande arter, och när allmän jakt inte förmår hantera problem.

- Förvaltning av flyttande arter ställer särskilda krav på samordning mellan länder. SLU anser att Sverige och Naturvårdsverket (NV) måste prioritera framtagande av gemensamma förvaltningsplaner för berörda arter; det är en del av Sveriges internationella åtaganden. Det kan inte anses vara acceptabelt att ta bort en art som jaktbar med motiveringen att NV saknar medel för att arbeta med internationella förvaltningsplaner. Eller att hänvisa till att en art inte längre är jaktbar och därmed inte föranleder något behov av en svensk förvaltningsplan i ett senare stadium.
- SLU anser att kunskapsläget för sädgåsens populationsstruktur ännu är oklart, men att de föreslagna förändringarna löper risk att hota de delpopulationer vi idag vet är skyddsvärda. Detaljkommentarer kring detta förs fram i en särskild bilaga.

Generella synpunkter

Allmänt

SLU anser att resursperspektivet, där jaktbara viltstammar kan och får beskattas hållbart för nyttjande eller för att främja andra intressen i landskapet, bör vara grundprincip för en viltstrategi. Självfallet ska så ske med god etik, vilket bland annat säkerställs genom ändamålsenliga jakttider som utgår från biologiska ramar, inklusive konsekvenser för det jagade djuret.

Vid nästa översyn rekommenderar SLU ett omvänt förfarande, där forskningen tillfrågas om de biologiska ramarna i den inledande processen. Därmed undviks åtminstone delvis att förslag, som faller utanför ramarna, läggs fram inom beredningsgruppen utan att man är medveten om det.

Med detta sagt anser SLU att paket 2 till stora delar utgör ett väl genomarbetat förslag, som i sina huvudsakliga delar presenterar goda och välgrundade avvägningar.

Förvaltningen av flyttande fåglar kompliceras av att samma population påverkas av förvaltningsåtgärder, inklusive jakt, i flera länder. I en del fall finns en häckande population i Sverige, medan individer från en population som häckar i ett annat land utgör den rastande och/eller övervintrande populationen. I och med att svensk avskjutningsstatistik samlas in på jaktårsbasis saknas information om under vilken del av jakttiden individer fälls. Därmed är det i en del fall svårt att säga om det är den häckande eller den rastande populationen som beskattas. Vidare är det svårt att uttala sig om vilka konsekvenser en utökad, eller begränsad, jakttid skulle få på avskjutningen. SLU anser att Sverige bör överväga att gå över till en löpande rapportering av avskjutning under jaktåret, med angiven tid och position för fällda individer. Finland har ett sådant system, som förefaller fungera väl. Ett nytt system skulle försvåra jämförelser med historiska data, men det kan avhjälpas genom att befintligt system körs parallellt med ett nytt system under en övergångstid. Ett system med löpande rapportering skulle uppfylla AEWA:s önskemål om rapportering inom två veckor från att en individ fälls. Samtidigt skulle avgöranden vid framtida översyner av jakttider förenklas. Detta bör utredas i särskild ordning.

Redan nu bör det kommuniceras tydligare att antal vilt fällda under skydds jakt på enskilda initiativ ska rapporteras enligt samma principer som annan avskjutning. Vidare bör det tydliggöras att årliga sammanställningar av antal fällda vilt efter myndighetsbeslut ska genomföras av länsstyrelserna och rapporteras in till Naturvårdsverket.

Arter kan minska av en mängd olika anledningar, ibland från en jämförelsevis hög nivå. Ett exempel relevant för paket 1 är den extremt täta rådjursstammen under nittio-talet, som i stor utsträckning var en följd av rävskaften och minskad predation från räv. Även om stammen minskat med minst två tredjedelar är den stark och jaktbar; rådjuret är dessutom en viktig jaktlig resurs, samtidigt som det finns ett behov av att reglera stammen för att minska viltolyckor och skador på skog. Ett exempel relevant för paket 2 är att ejdern föreslagits öka under 60-80 talen, som en följd av övergödningen, för att sedan minska igen. SLU anser inte att en minskande population i sig behöver utesluta jakt, men att en vikande populationstrend är en av de faktorer som måste vägas in vid revideringen av jakttider. Denna grundprincip gäller såväl däggdjur som fåglar. Fågeldirektivets generella skrivningar ska här ses som vägledande.

NV föreslår i flera fall utredningar för att klargöra en arts status som jaktbar, eller för att kunna fatta välgrundade beslut om jakttidens längd. SLU välkomnar självfallet detta när tillräckligt kunskapsunderlag saknas. För ejder och småskrake väljer NV dock istället att ta bort jakten, med motiveringen att NV saknar erforderliga medel för att ta fram en förvaltningsplan. SLU underkänner detta argument, och anser att NV istället bör prioritera arbetet med att medverka i de internationella arbeten som redan initierats för att ta fram sådana förvaltningsplaner. De är av avgörande betydelse för en hållbar förvaltning av arterna, med eller utan jakt i Sverige.

På några ställen i paket 2 förefaller NV jämföra allmän jakt med populationsreglerande jakt. SLU anser att denna jämförelse är felaktig. Dels bedrivs allmän jakt långt ifrån enbart eller alltid för att reglera populationsstorleken, dels är jaktrycket på småvilt ofta för lågt för att ha en reglerande effekt. Istället är det andra faktorer som sammantaget bestämmer populationsstorleken.

SLU välkomnar generellt den harmonisering av många olika regler som det liggande förslaget innebär. Det förenklar för jägaren att göra rätt.

Samtidigt så förordar dock SLU till skillnad från NV alternativ 3 när det gäller omstruktureringsförslag (4.2), det vill säga att all information om en viss art samlas på en plats. Lagstiftning och vägledning bör i görligaste mån förenkla regel efterlevnaden. Det sker bäst genom att anpassa strukturen efter den stora gruppen användare som inte arbetar professionellt med frågan, det vill säga jägarkåren. Den genomsnittlige jägaren kommer sannolikt att vara mycket mer betjänt av att enkelt finna all information som rör jakt efter exempelvis räv eller vildsvin, än att finna all information om hundanvändning eller skydds jakt på olika

arter samlad. Sannolikt läser majoriteten av jägarna inte förordningen utan olika jakttabeller, som inte heller följer den föreslagna strukturen idag. En ändrad struktur av förordningen skulle dock förenkla en övergång till mer lättlästa jakttabeller.

SLU anser att NV vid beslut om jakttidsändringar både behöver ta hänsyn till arternas biologiska förutsättningar och konsekvenser för det jagade djuret. NV skriver att: ”En utgångspunkt för jakttidsöversynen är att vilt inte ska jagas under parnings- och uppfödningstidperioder. När det är motiverat utifrån samhällets behov av avskjutning för att minska skadeproblematik, kan principen behöva åsidosättas.” SLU anser att denna utgångspunkt är mycket viktig och att ifall sådana principer behöver åsidosättas, bör det göras restriktivt.

Generellt anser SLU att skydds jakt på enskilda arter enbart bör användas för vanligt förekommande arter, och när allmän jakt inte förmår hantera problem. Vidare är det viktigt att NV åtgärdar och tydliggör vad som gäller villkoren för skydds jakt på AHD/FD-arter.

SLU anser att risken för att förväxla arter vid jakt på fågel behöver belysas och kan behöva tas i beaktande vid beslut om jakttider.

SLU välkomnar förslaget att inskränka jakt på fågel under dygnets mörka timmar för att minska risken att fel art fålls.

Stöd respektive invändningar mot enskilda förslag tas upp nedan under specifika kommentarer. I några fall utgör invändningarna sådant som SLU anser absolut bör ändras.

Specifika synpunkter

Allmän jakt

s. 24-25, 3.3-4 Sädgås.

Huruvida sädgåsen kan och bör uppdelas i flera underarter utreds för närvarande. Preliminära analyser visar på kontinuerlig morfologisk variation i de dräktkaraktärer som används för att dela upp vad som föreslagits vara underarter, och som bägge föreslagits rasta i Sverige. I och med den kontinuerliga variationen går det inte att på utseendet avgöra till vilken (potentiell) underart observerade gäss bör hänföras, vilket samtidigt gör det närmast omöjligt att uttala sig om huruvida den ena eller andra ”underarten” minskar. Däremot går det att säga om arten minskar, vilket dock förefaller tveksamt.

Eftersom det bara finns en förvaltningsplan med begränsningar i hur många fåglar som får fållas för en av underarterna går det inte heller att säga mer än att det totala antalet sädgäss som fålls idag i Sverige inte överstiger det antal som får fållas enligt planen för taigasädgås.

Oavsett en eventuell indelning i underarter vet vi att de populationer som häckar i Sverige och Norge är skyddsvärda. Deras flyttväg går genom Norrland, därutöver med rastplatser i Dalarnas län, Örebro län, Västmanlands län och Västra Götalands län. Där bör varken allmän jakt eller skydds jakt på enskilda initiativ få bedrivas.

SLU ser två alternativ: antingen bibehålls jakten som idag med anpassningar av var skydds jakt får bedrivas, eller så införs skydds jakt i oskördad gröda på enskilda initiativ enbart i de län där svensk-norska häckande bestånd inte rastar. Se vidare kommentarer nedan under avsnittet om föreslagen, men starkt restriktiv, skydds jakt.

SLU delar inte NV:s bedömning att konsekvenserna skulle vara små av att ta bort sädgåsen som jaktbar art. Vidare vänder sig SLU mot användandet av uttrycket ”populationsreglerande jakt” under 3.4. Sädgäss är idag en jaktlig resurs på samma sätt som andra gåss. Det förekommer knappast någon populationsreglerande jakt på arten i Sverige, även om det idag finns sådana möjligheter inom ramen för allmän jakt.

En sammanfattning av relevant specialkunskap om sädgåsen finns redovisad i Bilaga 1.

s. 26, 4.2. Bläsgås

SLU välkomnar harmoniseringen av jakttiden, men instämmer med NV i att jakt på bläsgås inte bör ske i områden där fjällgäss rastar.

s. 28, 5.2. Grågås.

SLU välkomnar en harmonisering av jakttiderna för gåss, samt tillstyrker en förlängd jakttid på grågås. På så vis kan den växande grågåsstammens värde som resurs utnyttjas bättre, samtidigt som det är möjligt att skydda grödor inom ramen för allmän jakt istället för skydds jakt. Dels genom att skrämja gässen från känsliga fält, dels genom att det finns en utökad möjlighet till jakt som kan ha en populationsreglerande effekt.

s. 30, 6.2. Kanadagås

SLU välkomnar den föreslagna harmoniseringen av jakttider för gåss.

s. 3, 7.2. Gräsand, kricka och bläsand

SLU välkomnar den föreslagna harmoniseringen av jakttider för änders, samt instämmer med NV i den differentierade tiden för jaktsäsongens slut för arterna.

s. 35, 8.2. Snatterand

Populationen av snatterand har varit under stabil tillväxt länge och kan idag ses som en jaktlig resurs på samma sätt som de jaktbara änderna. Populationen är fortfarande relativt liten, men populationseffekterna av införd jakt kommer sannolikt vara små. SLU menar att ett försiktigt jaktuttag kan vara möjligt, men att detta behöver utvärderas och omprövas vid nästa översyn av jakttiderna om negativa effekter ses på populationen.

s. 38, 9.2. Knipa och storskrake

SLU välkomnar den föreslagna harmoniseringen.

s.41, 10.2. Alfågel och sjöorre

Inom SLU finns olika syn på förslagen om alfågel.

1. Enligt det ena synsättet så bör inte jakt bedrivas på arter som är utsatta för allvarliga hot, inklusive jakt. De som tycker så stöder NV:s förslag om att ta bort alfågel som jaktbar art.

2. De som står för det andra synsättet lyfter fram att den svenska jakten på alfågel de senaste 10 åren har uppgått till c:a 30 fåglar per år. De senaste par åren har antalet varit under 10, vilket knappast kan utgöra ett hot mot en population på 370 000 individer.

Däremot utgör den kvarvarande jakten på sjöfågel i ytterskärgården en del av ett kulturarv, samtidigt som det motiverar jägarna till insatser för att begränsa mink genom jakt. Därmed löper en borttagen jakt en risk att indirekt minska stammarna av de sjöfåglar som häckar i ytterskärgården. De som tycker så vill att SLU avstyrker förslaget att ta bort alfågeln som jaktbar.

SLU tillstyrker däremot förslaget om ändrad jakttid för sjöorre.

s. 43, 11.2. Vigg

SLU välkomnar harmoniseringen.

s. 45, 12.3. Ejder och småskrake

NV föreslår i flera fall utredningar för att klargöra en arts status som jaktbar, eller för att kunna fatta välgrundade beslut om jakttidens längd. SLU välkomnar självfallet detta när tillräckligt kunskapsunderlag saknas. Vidare anser SLU att arbetet med internationella förvaltningsplaner är viktigt för en hållbar förvaltning, samt att Sverige är skyldigt att bidra till arbetet. Oavsett om jakt är en förvaltningsåtgärd i Sverige eller ej för en given art.

Inom SLU finns olika syn på förslagen om storskrake och ejder.

1. Enligt det ena synsättet så bör inte jakt bedrivas på arter som minskar inom EU och i vissa fall i Sverige, och som inte är jaktbara utan erforderliga förvaltningsplaner. De som tycker så stöder NV:s förslag om att ta bort ejder och småskrake som jaktbara arter.

2. Vissa forskare vid SLU påpekar att dagens jakt av ejder och småskrake utgör 0,4 respektive 0,5 % av den häckande stammen. De anser att jakten uppenbart saknar betydelse för stammarna; se även tidigare resonemang om alfågel och minkjakt.

NV förefaller främst vilja ta bort jakten med motiveringen att NV saknar erforderliga medel för att ta fram en förvaltningsplan. SLU underkänner detta argument, och anser att NV istället bör prioritera arbetet med att medverka i de

internationella arbeten som redan initierats för att ta fram sådana förvaltningsplaner.

Vissa forskare inom SLU anser att NV bör dra tillbaka sin hemställan och att dagens jakttider tillsvidare bör bestå på småskrake och ejder.

s. 48, 13.2. Dalripa och fjällripa.

SLU välkomnar harmoniseringen, och vill passa på att påpeka att dagens ripinventeringar och avskjutningsrapportering har ett stort värde för ripförvaltningen. Det är viktigt att dessa verksamheter fortsätter, oavsett vem som förfogar över jakträtten på statens mark.

s. 51-52, 14-14.2. Järpe, orre och tjäder.

SLU anser inte att orre är flyttande; detta behöver korrigeras till en slutversion. SLU tillstyrker bibehållna jakttider.

s. 53, 15.2. Orrtupp och tjädertupp.

Inbördes rang är av stor betydelse för lekande fåglar, och orrtuppar besöker spelplatsen av och till under hela året. Ju närmare häckningsperioden, desto mer frekventa blir besöken. Gamla tuppar som står högt i rang besöker lekarna oftast, längst och är minst skygga. Därmed löper de störst risk att bli skjutna, om man jagar i anslutning till spelplatser.

SLU avstyrker förlängning av jakttiden för orrtupp och tjädertupp.

s. 54, 16.2. Rapphöna

SLU instämmer i betydelsen av viltvårdande åtgärder. Huruvida en förlängd jakttid skulle leda till utökade åtgärder förefaller tveksamt. Jakten bedrivs redan idag främst på utsatt fågel och skulle det ge önskvärd effekt så kan vinsterna vara stora för många arter och landskapsbilden.

SLU tillstyrker med tvekan förslaget och vill samtidigt påpeka att det på motsvarande sätt vore värdefullt om det var tillåtet att även sätta ut raphöns där de funnits historiskt.

s. 56, 17.2 Fasan.

SLU välkomnar förslaget.

s. 58, 18.3. Morkulla.

Den nya häckningstiden som anförs skulle innebära att morkullan är en av de fåglar som häckar senast på säsongen. Studerar man underlaget finner man dock att antalet observationer för morkulla är mycket lågt, och att antalet inrapporterade observationer av sena häckningar understiger 10. SLU anser inte att detta motiverar en förändring av tidpunkten för jakttidens start, men bör föranleda ytterligare forskning inför nästa översyn av jakttiderna. Den forskningen bör inte enbart baseras på allmänhetens observationer från Artportalen.

SLU avstyrker förändringen av jakttidens start, men tillstyrker förlängningen av jakttiden.

s. 61, 19.2. Havstrut, gråtrut och fiskmå.

Inom SLU finns olika syn på förslagen om jakttid på gråtrut.

1. De som tillstyrker Naturvårdsverkets förslag gör det eftersom gråtruten är listad som sårbar och jakten tillsammans med andra faktorer har en viss negativ effekt på populationen, enligt Artdatabanken.

2. De som avstyrker förändringen för gråtrut menar att måsfåglar jagas framför allt som predatorkontroll, både som vilt- och som naturvårdsåtgärd. En ”viss negativ effekt på populationen” är alltså syftet med jakten. Gråtruten är en viktig predator på fågelungar, och en minskad jakt riskerar att öka predationen på exempelvis vadare, ejder, skrântärna och svärta. Det är även intressant att notera att havstruten med en stam på 8 000 par anges som minskande på kort och lång sikt, samtidigt som arten klassas som livskraftig. Gråtruten med 61 000 par och som ses som stabil på kort sikt men minskande på lång sikt klassas istället som sårbar. Skillnaderna i klassificering får här märkliga konsekvenser. Skulle förändringen ändå genomföras anser vissa forskare vid SLU att gråtrut bör föras in under § 4 och omfattas av skydds jakt på enskilds initiativ ur ett vilt- och naturvårdsperspektiv.

s. 62, 20.2 Ringduva.

SLU välkomnar en harmonisering av jakttiderna, men anser att tidpunkten för jakttiden start bör harmoniseras till 16/8 för att minska djurvälldfärdsrisker under häckningstid. Då faller samtidigt argumentet om att avsluta allmän jakt 1/11. SLU förordar en allmän jakttid 16/8-31/12 i hela Sverige.

s. 65, 21.2 Björktrast

SLU anser inte att björktrast utgör en viktig jaktlig resurs. Arten skulle dock kunna orsaka skada i trädgårdsodlingar. SLU anser att allmän jakt är att föredra framför skydds jakt som grundprincip, men i fallet björktrast ser SLU inga skäl att behålla den allmänna jakten. Ska jakten behållas tillstyrker SLU en kortare jakttid.

s. 66, 22.2. Nötskrika

Nötskrikan jagas både för sitt kött och för att det är en viktig predator. Bland annat står arten för en stor andel av bopredationen på lavskrika. Ju närmare jakt bedrivs in på häckningssäsongen, desto större sannolikhet att minska den lokala bopredationen. SLU avstyrker därmed en tidigareläggning av jakt slutet. Goda data saknas, men jakt på kråkfågel är populär under tidig vår och efter att kråkfåglarna åter blivit lovliga under sommaren. Sannolikt skulle jakttrycket och effekter i form av minskad predation på jaktbara och icke jaktbara arter öka om jaktstarten flyttades fram till en tid då jägarna istället börjar fokusera på klöv vilt inklusive att minska skador av dessa. De föreslagna förändringarna avstyrks.

68, 23.2. Kråka, kaja och skata.

SLU tillstyrker ändringen, men anser att predatorkontroll av kråkfågel kan vara en viktig åtgärd inom såväl vilt- som naturvård. Om den allmänna jakttiden kortas bör väldefinierade möjligheter till skydds jakt på enskilds initiativ införas under de tidsperioder som faller bort jämfört med dagens allmänna jakt.

s. 69, 24.2. Råka

SLU tillstyrker förslaget.

s. 70, 25.2. Enkelbeckasin

Samhällsnyttan av jakt på enkelbeckasin är tveksam och det föreligger en viss risk för förväxling med dubbelbeckasin även med den föreslagna jakttiden. SLU avstyrker därför förslaget.

Skyddsjakt

s. 71, 26.2. Skyddsjakt och undantagsregler

SLU anser att den föreslagna tillämpningen ställer krav på att GYBS hanteras på ett enhetligt sätt, där GYBS inte sätts mycket högt bara för att det finns många individer. Populationer kommer alltid fluktuera av olika skäl och en adaptiv förvaltning måste bygga på lagstiftning, förvaltningsverktyg och definitioner som hanterar detta.

Avskjutningsstatistik samlas in genom Svenska Jägarförbundets, SJF, försorg. SJF har sedan ett par år tydliggjort att även skyddsjagade individer ska rapporteras på samma sätt som annat vilt.

s. 73, 26.5. Begrepp och definitioner.

Naturvårdsverket behöver tillse att villkoren för att få bedriva skyddsjakt på enskilda initiativ i större utsträckning bygger på tydliga begrepp och definitioner.

SLU anser att samma regler bör gälla för betesvall som för naturbeten; om exempelvis gäss betar strandängar så att en brukares djurhållning påverkas utgör det ett lika stort problem som om detta sker på en åker. Vidare finns ofta naturvårdshänsyn att ta på naturbetesmarker, exempelvis då vitkindade gäss betar strandängar och därmed påverkar vadarnas häckningsmiljö.

s. 74, 26.6. Sanitär olägenhet / olägenhet för människas hälsa

I tredje paragrafen poängteras att skyddsjakt med anledning av ”sanitär olägenhet/olägenhet för människors hälsa” endast får ske vid störning av allmän hälsa och säkerhet (alltså inte enbart för en eller ett fåtal människoindivider) och vid allvarlig skada på egendom. SLU anser att det i vissa fall blir svårt för den enskilde markägaren att kunna ta ställning till om detta är ett reellt problem eller inte. SLU anser därför att mer forskning behövs för att undersöka vilka smittskyddsrisiker som föreligger.

s. 76, 27.2 Årsunge råka

SLU tillstyrker förslaget.

s.77, 28.2 Sädgås

Dagens sammanlagda jakt och skyddsjakt på sädgås motsvarar ungefär antalet gäss som får skjutas enligt AEWA:s åtgärdsplan för taigasädgås. Huruvida det egentligen rör sig om två underarter, och hur stor andel av dem som skjuts i Sverige som i så fall hör till den ena eller den andra vet vi inte. För tundrasädgås

finns inget krav på plan eller begränsning. Följaktligen finns inget problem med dagens jaktuttag (mer än att något grannland vill ha en tydligare styrning mot samma nivå som idag).

SLU delar inte NV:s åsikt att det inte skulle få några stora konsekvenser om den allmänna jakten togs bort, och skydds jakt enbart på fält med morötter tillåts. Det är långt ifrån så att all jakt på sädgäss bedrivs på sådana fält idag. Möjligheten att utnyttja sädgåsen som resurs skulle försvinna, samtidigt som möjligheten att skydda andra grödor skulle minska. SLU delar inte NV:s bedömning att antalet skydds jaktansökningar inte skulle öka.

SLU avstyrker förslaget om att ta bort allmän jakt på sädgås (se även ovan). Om så ändå sker bör skydds jakt tillåtas i oskördad gröda, inte enbart på morotsfält. Denna möjlighet bör i så fall ges i Götaland utom Västra Götalands län, samt Svealand utom Örebro län, Västmanlands län och Dalarnas län. I hela Norrlands inland samt i de utpekade länen rastar sädgäss som häckar i Norrlands inland eller i norra Norge. De populationerna är skyddsvärda. Jämfört med idag skulle förslaget innebära att möjligheten till skydds jakt på enskilda initiativ tas bort i Västra Götaland, där några av de viktigaste rastplatserna för skandinaviska sädgäss finns. Där bör skydds jakt efter ansökan till länsstyrelsen medges restriktivt, och inte i närhet av de rastplatser som pekas ut i bilagan om sädgås som SLU bifogar till detta yttrande.

s. 80, 29.2. Grågås

Skydds jakt bör även tillåtas på naturbeten, som tydligt inte ses som oskördad gröda enligt s. 74. SLU tillstyrker ändringen i övrigt.

s. 82, 30.2. Vitkindad gås

Vitkindade gäss ställer till stora problem på strandängar, främst på Gotland. Det gäller både då betet begränsar djurhållningen, och då det har stora naturvårdskonsekvenser. Därmed bör skydds jakt även tillåtas på naturbeten, som tydligt inte ses som oskördad gröda enligt s. 74. Vissa vid SLU ser det som problematiskt om skydds jakt bedrivs under häcknings- och uppfödningstid. I övrigt välkomnar SLU förslaget.

s. 85, 31.2. Kanadagås

Skydds jakt bör även tillåtas på naturbeten, som tydligt inte ses som oskördad gröda enligt s. 74. Vissa vid SLU ser det som problematiskt om skydds jakt bedrivs under häcknings- och uppfödningstid. SLU tillstyrker ändringen i övrigt.

s. 86, 32.2. Ringduva.

SLU tillstyrker förslaget avseende ringduvor i flock.

Beslut om detta yttrande har på uppdrag av rektor fattats av dekan Göran Ståhl vid fakulteten för skogsvetenskap, SLU, efter föredragning av koordinator Fredrika von Sydow. Innehållet har utarbetats av forskare Adriaan De Jong och universitetslektor Fredrik Widemo vid institutionen för vilt, fisk och miljö, universitetsadjunkt Johan Lindsjö vid institutionen för husdjurens hälsa och miljö samt kvalificerad handläggare Elina Åsbjer på Nationellt centrum för djurvälstånd (SCAW).

Göran Ståhl

Fredrika von Sydow

Bilaga 1: Synpunkter på förslagen ang. allmän jakt och skydds jakt på sädgås i Jakttidsöversyn 2019/2020

Bilaga 1

Synpunkter på förslagen ang. allmän jakt och skyddsjakt på sädgås i Jakttidsöversyn 2019/2020

Adjan de Jong, 2020-02-16

Sammanfattning

- Gällande förslag får anses kunna bli positivt för sädgåsbeståndens framtid men väcker farhågor kring förslagets acceptans och efterlevnad (kursiv nedan).
- Faktaredovisningen på sida 24 behöver förbättras. Faktaunderlaget generellt borde bli bättre, dels hur befintliga fakta som tas in i processen, dels produktionen av nödvändiga nya fakta.
- Hänsyn till nya rön om sädgåsens populationsstruktur skulle inte bara ge tydligare stöd åt en begränsning av (skydds)jakten i allmänhet utan också öppna för viss hållbar (kontrollerbar) jakt på taiga- och/eller tundrasädgäss i kombination med stärkt skydd för del-populationer med undermålig bevarandestatus.
- Förslaget påverkar inte problemet med oavsiktlig fällning av sädgäss i områden där flera svårturskiljbara gåsararter förekommer samtidigt.

*Att helt förbjuda Allmän jakt på sädgäss **samtidigt** som man kraftigt begränsar förutsättningar för Skyddsjakt på eget initiativ utgör en drastisk förändring från rådande situation. Om detta förslag antas och verkligen implementeras förväntar jag mig en kraftig minskning av antalet fällda sädgäss. Även om detta får anses vara positivt för sädgåsbestånden finns en uppenbar risk att konflikten kring skador som anses vara orsakade av sädgäss eskalerar. Vissa grupper inom jägarkåren kan också antas bli upprörda. Ett evidensbaserat system med plats- och tidsspecifik jakt/skyddsjakt skulle vara att föredra. Evidensbasen för sådan jakt finns redan delvis och kunde kompletteras inom några år.*

Generella synpunkter

Följande synpunkter utgår från AEWA:s syn på jakt ("harvest"¹) på sädgås och nya, delvis ännu inte vetenskapligt publicerade rön. Inledningsvis bör poängteras att s.k. gåsräkningar är ett mycket bristfälligt instrument för skydd och förvaltning av sädgåspopulationer. Utöver problem med tillförlitligheten ger sädgåsräkningar

---

¹ AEWA skiljer inte mellan jakt och skyddsjakt utan fokuserar på populationseffekterna av uttag (harvest).

nästan ingen information om var de inräknade sädgässen häckar, hur de flyttar och hur populationen är strukturerad.

Inom artkomplexet Sädgås förekommer olika grupperingar. Underarterna tundrasädgås och taigasädgås erkänns numera allmänt även om deras identifikationskaraktärer, utbredning och numerärer i Sverige är hett omdiskuterade. Frågan om separationen mellan tundra- och taigasädgäss är högst väsentligt i detta sammanhang då den mycket talrikare tundrasädgåsen av AEWA betraktas som jaktbar medan jakt på taigasädgäss endast får ske om den bevisas vara hållbar. Därför borde frågan om förekomsten och nuvarande uttag av taiga- och tundrasädgäss klargöras innan långtgående beslut om (skydds)jakt på sädgäss tas. Studier för att klargöra underartsfrågan pågår men är ännu otillräckliga och klart underfinansierade. Målet med dessa studier och därmed jakttidsförordningen borde vara att om möjligt tillåta jakt på tundrasädgäss i Sverige och samtidigt trygga att (skydds)jakten på taigasädgäss är hållbar. Det finns dock starka indikationer på att det även bland tundrasädgäss förekommer skyddsvärda del-populationer i likhet med situationen hos taigasädgåsen (nedan) och att även jakten på dessa del-populationer bör ske under krav på hållbarhet.

Enligt bindande krav från AEWA ska (skydds)jakt på **taigasädgäss** bevisas vara hållbar. Detta bygger på uppfattningen att populationen är relativt liten ($N < 60\,000$) och minskande. Tyvärr finns en vildvuxen flora av antalsuppskattningar som nästan alla bygger på ofullständiga räkningar och icke-verifierade antaganden. Den relativt nybildade "Taiga Bean Goose task-force" inom AEWA:s "European Goose Management Platform" kommer på sikt att kunna leverera bättre data men även här läggs fokus främst på sädgåsräkningar medan grundläggande forskning för att klargöra de ekologiska sambanden hittills försumrats. Allt detta innebär att befintliga antals- och trenduppskattningar måste hanteras med stor försiktighet.

Populationen av taigasädgäss anses vara uppsplittrad i flera del-populationer av mycket olika storlek. Detta har stor betydelse för bedömningen av populationens och del-populationernas bevarandestatus och uttagspotential. AEWA erkänner **preliminärt** fyra olika "flyway management units" ("FMU") varav åtminstone två finns i Sverige ("Western" och "Central"). Ny forskning med bl.a. modernare genetiska metoder har gett vid handen att det finns ytterligare del-populationer som även skiljer sig från varandra i fråga om utbredning, flyttningsmönster, habitatval och beteenden. Dessa del-populationer bidrar till biodiversitet och borde skyddas och förvaltas utifrån detta.

AEWA:s FMU Western häckar i Sverige från norra Dalarna till västra Norrbottens län, med några utlöpare in i Norge. Kända del-populationer är "Nord-Trøndelag" ($N < 100$ individer), "Skottland-Dalarna" ($N < 500$ individer) och "Vilhelmina" ($N < 1500$ individer). Alla dessa del-populationer är säregna i fråga om utbredning, flyttningsbeteende, årscykel samt ruggnings-, rast- och övervintringsområden. De är distinkta "funktionella grupper". Populationen i t.ex. Nord-Trøndelag-gruppen har visat sig vara genetiskt skild från Vilhelmina-gruppen på samma nivå som laxar

i olika älvar skiljer sig från varandra. Det finns ytterligare grupper som ännu är bristfälligt studerade och med all sannolikhet grupper som vi ännu inte känner till alls. Det bör poängteras att dessa grupper inte är (genetiskt) isolerade i klassisk mening utan deras särart upprätthålls på andra sätt.

Taigasädgäss inom FMU Western flyttar genom östra Norge och västra Sverige till vinterkvarter i Danmark (i huvudsak på nordvästra Jylland), Skottland och i liten utsträckning även sydvästra Götaland. Bland rastlokalerna intar området kring sjöarna Östen och Ymsen i Västra Götaland en särställning. Här stannar tusentals individer ur FMU Western under flera månader höst och vår. Det är också inom detta område som taigasädgäss från FMU Western är mest utsatta för (skydds)jakt. På så gott som alla andra rastlokaler i Sverige, Norge, Danmark och Skottland är taigasädgässen totalfredade men runt Östen och Ymsen har under de senaste åren förekommit (förutom systematisk skrämsel) betydande skydds jakt. En utökning av denna skydds jakt skulle innebära ett stort hot för FMU Western och/eller dess del-populationer medan en minskad skydds jakt förmodligen skulle bidra till beståndsökningar. AEWA:s handlingsplan för taigasädgässen har som mål att antalet individer inom FMU Western ska öka till 5-10 tusen individer (från nuvarande 1500-2500). I ljuset av detta mål får inte FMU Western beskattas.

Området kring Östen och Ymsen är också en mycket viktig och långvarig rastlokal för en del-population av FMU Central: Lille Vildmose gruppen ($N < 1750$). Dessa taigasädgäss häckar från Arvidsjaur till Karesuando och vidare in i Norska Finnmark, nordvästra delar av Finska Lapland och västra Kolahalvön. Dessa sädgäss flyttar på båda sidor av Bottenhavet/Bottenviken och utnyttjar ett omfattande nätverk av rastlokaler. De flyttar till Novaya Zemlya för att rugga. Denna del-population tycks inta en mellanställning mellan FMU Western och FMU Central.

För FMU Central har AEWA satt upp som mål att populationen ska öka till 60-80 tusen. Hur nära detta mål vi är kan vi inte veta utan (a) väsentligt bättre populationsuppskattningar (rensade från tundrasädgäss) och (b) kompletterande data om hur de olika del-populationerna rör sig så att denna FMU ska kunna urskiljas tydligt. Det är naturligtvis önskvärt att uttaget genom (skydds)jakt är så lite som möjligt så att återhämtningen till målnivåer går så snabbt som möjligt men bland gåsforskare anses allmänt att FMU Central skulle tåla viss beskattning så länge den håller sig under nivån ”reproduktion minus naturlig dödlighet”. För att övervaka detta skulle det (återigen) krävas god insikt i populationsstrukturen, bra antalsuppskattningar och data om andelen årsungar på hösten.

I fall även taigasädgäss från de sibiriska häckningsområdena (FMU Eastern) regelbundet kommer till Sverige, blir bilden ännu mera komplicerad. FMU Eastern är mycket långt från AEWA:s målantal (100 tusen individer) och borde därför inte beskattas alls. Det finns ”experter” som påstår att sibiriska sädgäss regelbundet förekommer i Sverige. Om, var och när FMU Eastern individer eventuellt förekommer i Sverige är dock ovisst och några riktlinjer för att undvika

(skydds)jakt på just dessa taigasädgäss kan därför ännu inte ges. Detta talar för att tillämpa försiktighetsprincipen och minimera (skydds)jakten på taigasädgäss och (av skäl som anförts ovan) även tundrasädgäss.

När det gäller uppföljningen av (skydds)jakten på sädgäss vill jag betona vikten av tillförlitlig jaktstatistik. Den är av avgörande betydelse för det internationella arbetet kring implementeringen av handlingsplanen för taigasädgåsen och för trovärdigheten av svensk sädgåsförvaltning på kort och lång sikt. För att säkerställa denna tillförlitlighet krävs att effektiva styrmedel införs och tillräckliga resurser tillskjuts.

Avslutningsvis bör påpekas att sädgäss är mycket svåra att urskilja från flera andra gåsararter under jakten. Att i skottögonblicket säkert avgöra om den ”gråa gås” man siktar på **inte** är en sädgås är i bästa fall svårt och i många fall omöjligt. Senaste årens ekologiska studier av sädgäss (med hjälp av t.ex. halsringar, sändare och genetik) har dock visat att olika del-populationer, underarter och arter i stor utsträckning förekommer separerade i tid och rum. Sådan detaljkunskap skulle inte bara kunna öppna upp för hållbar (skydds)jakt av sädgäss utan också för att minimera risken för oavsiktligt dödande av sädgäss pga felaktig artbestämning. För att detta ska kunna fungera i verkligheten krävs dock att jägarna kan och vill anpassa sin jakt till denna kunskap. Oavsiktligt dödande av skyddsvärda gäss är en sak som jakttidsberedningen borde ta med vid utformningen av jakttider för gäss i allmänhet.

Specifika synpunkter

Diagrammet för schemat över (taiga)sädgåsens årscykel är synnerligen ofullständigt. Jag föreslår följande perioder för taigasädgås (motsvarande för tundrasädgås inom parentes).

Tid för vårflytt

sista dekad (= ruta) i januari till andra dekad i maj (sista dekad i februari till första dekad i juni)

Notera att sädgässens flyttning omfattar långa perioder på diverse rastlokaler medan perioden inom vinterkvarteret kan vara relativt kort.

Tid för häckningens olika stadier och uppfödningssäsong

Andra dekad i april till första dekad i september (andra dekad i maj till andra dekad i september)

Notera att dessa perioder även omfattar den extremt viktiga ruggningsperioden och den viktiga post-moult perioden som båda ingår i ett komplext flyttningmönster.

Antalsuppskattningarna i tabellen på sida 24

För EU-populationen av taigasädgås anges 622 – 826 tusen övervintrande individer. Detta är fel. Den senaste vetenskapligt accepterade skattningen är 52 tusen och minskande (CAFF 2018).

Oavsett vad man tycker om siffrorna i tabellen på sidan 24 bör klargöras (a) att det bland de i Sverige rastande/övervintrande sädgäss finns ett betydande inslag av tundrasädgäss och (b) att de i Sverige rastande/övervintrande taigasädgäss utgör en mycket stor och växande andel av världspopulationen av denna underart. Konsekvenserna av detta är nämligen (1) att antalen taigasädgäss i gåsräkningar riskerar att överskattas och (2) att Sverige som nation har ett stort och växande ansvar för skyddet och förvaltningen av taigasädgåsen.

Referens

CAFF. 2018. Global audit of the status and trends of Arctic and Northern Hemisphere goose populations. Conservation of Arctic Flora and Fauna International Secretariat, Akureyri, Iceland. ISBN 978-9935-431-66-0.